

AİLE BİRLİĞİNİ OLUŞTURAN FAKTÖRLER ve İŞLEVLERİ

Osman ALACAHAN*

Özet

Son yıllarda yerine getirmesi gereken işlevlerden hareketle üzerinde araştırmalar yapılan aile kurumu, toplumsal yapının en önemli ögesi olma özelliğini korumaktadır. Çalışmanın yapılmasındaki amaç, ailenin birey sayısının onun işlevselliğini daha da artıracığı, işlevlerden bağımsız sadece anne-baba-çocuk birlikteliğinin sağlıklı bir aile için yeterli olmadığını göstermektir. Yapısal ve İşlevsel Yaklaşımın varsayımlarından hareketle yapılan bu çalışmada ailenin işlevlerini belirlemek amacıyla geliştirilen Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekte yer verilen işlevlerin ailedeki birey sayısına göre nasıl bir farklılık gösterdiğinin belirlenmesinin yanı sıra işlevlerin birbirleri ile olan ilişkisi de çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmada iki ana varsayım esas alınmıştır. Birinci varsayım ailedeki birey sayısının artmasının işlevlerin yerine getirilmesini olumsuz etkilediğidir. İkinci varsayım ise işlevlerin birbiri ile ilişkili olduğu ve bir işlevin yerine getirilmesinde karşılaşılan güçlüğü diğer işlevi de olumsuz etkilediğidir. 67 aile üzerinde yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmaya ait verilerin istatistik değerlendirmesi sonucu varsayımlarımız doğrulanmış, ailedeki birey sayısının işlevlerin yerine getirilmesine etki ettiği belirlenmiştir Birey sayısının artışına bağlı olarak aksayan işlevlerin başında Davranış Kontrolü ve İletişim İşlevleri gelmektedir. İşlevlerin de birbirleri ile ilişki içinde olduğu, hiçbir işlevin bir diğer işlevden bağımsız olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Davranış Kontrolü İşlevi ile Rollerin Yerine Getirilmesi İşlevi arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu, birinin artışı ile diğerinin de arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile, İşlev, Birey

The Factors and Processes by the Create Family Unity

Abstract

The entity of family which has been studied in the last years acting from the point of view of its functions which it is supposed to fulfill keeps being the most important element of the social structure. Therefore, a Family Evaluation Scale, developed to determine the functions of the family has been used in this study which is conducted

* Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniv., İktisadi ve İdari Bil. Fak., Kamu Yön. Böl., Adıyaman.

considering the structural and functional Approach's assumptions. The study determines how the functions covered in the scale vary by the number of family members, and the relationship between each function as well. As a result of the study, it is concluded that the number of the family members effects upon the fulfillment of the functions, and that the functions are in relation with each other, and it is found out that no function is independent from the other.

Key Words: Family, Function, Individual.

GİRİŞ

Günümüzde aile, yalın halde bireylerin birlikteliğinden oluşmuş bir yapı olarak görülmekten çok, "bireylerin bir bütün içinde kaynaşmasından oluşan ve temel amacı olan primer bir grup" olarak değerlendirilmektedir (Taneli,1988:35, aktaran Bulut, 1990:5). Ailenin tanımlanmasında sadece yapısal durumu değil onu toplumsal yapının merkezi unsurları arasına sokan işlevleri (Şentürk 2008:8) de esas alınmaktadır. Ailenin yapısı ve işlevlerini ele alan birçok kuramsal çerçeve bulunmaktadır. Yapısal-İşlevselci yaklaşım, aile yapısının incelenmesi konusunda en yaygın yaklaşım olma özelliği taşımaktadır. Toplum bilimdeki yapısal-işlevci yaklaşım, biyoloji biliminden ve bu bilim dalının kavramlarından yola çıkmıştır (Doğan, 1981:23). Yapısal-işlevci yaklaşım, toplum yapısının birbiriyle bağıntılı öğelerden oluştuğunu ve her öğenin bir işlevi bulunduğunu, öğeler ve işlevlerin birbirlerini etkilediğini, öğelerden birinde oluşacak aksaklığın tüm sistemi etkileyeceğini varsaymaktadır. İnsan bedenindeki, beyin, kulak, mide, kalp, göz gibi organların işlevlerini yerine getirerek vücudun işleyişini sağladıkları gibi toplumsal yapının ögesi olan aile, din, devlet, hukuk gibi sistemlerinde toplumsal yaşamın işleyiş ve sürdürülmesini etkileyen görevleri bulunduğu varsayılmaktadır.

Birey dünyaya geldiğinde herhangi bir donanıma sahip değildir ve gerek bireysel alanda ve gerekse toplumsal planda ihtiyaç duyacağı kazanımları (Gökçe, 1996: 155) sağlamada ailenin ağırlıklı bir etkisi bulunmaktadır. Her toplum aile yapısının güçlü olmasını kendi varlığı için önemli görerek aileyi korumak, desteklemek ve aile yapısını korumayı teşvik etmek için uygun gördüğü çeşitli önlemleri alır (Koşar 1989: 171).

Ailenin toplumun diğer kurumları ile olan ilişkisinden (Eshleman, 1969:15-27, aktaran: Doğan:1981:24), aile içinde bireyler arası iletişim ve ilişkinin toplumsal alana yansımaları ve bunun toplumun sürdürülmesine olan katkısından hareketle aileyi en etkili biçimde ele alan yaklaşım Yapısal-İşlevsel yaklaşımdır.

Ailenin temel işlevi bireyin psikolojik gelişimini ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamaktır (Yıldırım, 2005:93). Aile bireyin psikolojik ihtiyaçlarını karşılamada ve kimlik oluşturmada etkili olduğu gibi, öğrettiği rol ile de aile içinde bir statü kazandırır. Birey toplumsal yapı içinde rol ve statü kazanmayı da temelde aileden öğrenmiş olur (Küçükçakır, 1990:83-94). Türk toplumunda da bireylere toplum içinde statü kazandırma işlevi, ailenin temel işlevlerinden biridir. (Tolan, 1990:493-505 aktaran:Yıldırım,2005:93).

Lewis, Beavers, Gosselt ve Philips işlevlerini beklenen düzeyde yerine getiren aileleri fonksiyonel aileler, aile içi etkileşimin bozuk olması nedeniyle işlevlerini yerine getiremeyen aileleri de fonksiyonel olmayan aileler olarak tanımlamışlardır. Fonksiyonel olan aile, üyeleri arasında açık iletişim ve kendiliğinden etkileşim oluşan, bireysel fikirlere ve kişisel farklılıklara saygı duyulan, üyelerinin birlikte olmaktan zevk aldıkları, birbirlerini destekledikleri, katı kuralların, aşırı kontrol ve üstünlüğün bulunmadığı yapıdır. Fonksiyonel olmayan aile, üyelerinde egoizmin hâkim olduğu, iletişimin ve duygusal sorunların saklı kaldığı, açık ve net etkileşimin bulunmadığı, davranışların sahte olduğu yapılarıdır. Fonksiyonel aile aynı zamanda “sağlıklı aile”, fonksiyonel olmayan aile ise “sağlıksız aile” olarak değerlendirilebilir.

Sağlıklı ailede eşler evlilik rollerinde uyum içindedir ve birbirlerini olduğu gibi kabul ederler ve saygı duyarlar. Sağlıklı ailenin göstergeleri, karşılıklı saygı, işbirliği, eve, çocuklara ve yakın dostlara karşı sorumlu davranma davranışlarıdır Geçtan (1982:25).

Sağlıklı ailede sorun olması ve çatışma çıkması halinde bireylerin uygun çözüm için işbirliği içine girerler ve aile bireylerinin ortak amaç ve değerlere sahiptirler. Üyeleri arasında iletişimin bozuk, ilişkilerin kopuk ve katı kurallara bağlı bulunması sağlıksız ailenin en önemli karakteristiğini oluştururken, bu tip ailelerde bireyler birbirlerine gerçek bir yakınlık duymazlar, birbirlerine karşı olumsuz duygu beslerler ve olumsuz davranış sergilerler. Bu yapıdaki ailede bireysel doyumsuzlukların patolojiye dönüşmesi olasılığı yüksektir (Bulut, 1990:1-4).

Ailenin fonksiyonlarını gereği gibi yerine getirmesi yani sağlıklı bir yapıda kalmasının belli değişkenlerle ilişkili olduğu söylene bilir. Ailenin sahip olduğu birey sayısının bu değişkenlerden en önemlilerinden biri olduğu düşüncesiyle bu çalışma yapılmıştır. Bu varsayımdan hareketle ailedeki birey sayısı ile aile fonksiyonları arasında korelasyon araştırılmıştır. Ailenin fonksiyonlarının birbirleri ile de korelasyon içinde bulunduğu bir işlevin diğer işlevleri etkilediği düşüncesi ile de işlevler arası korelasyon incelenmiştir.

I.GEREÇ VE YÖNTEM

Aile işlevlerinin araştırıldığı bu çalışmada Sivas Aile Danışma Merkezine müracaatta bulunan ve psikolojik destek almak isteyen bireylerin aileleri örneklem olarak seçilmiştir. Aile işlevlerini belirlemek amacıyla Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Örneklemdeki ailelerin 12 yaş üzeri birey sayısı tespit edilmiştir. Formun doldurulması işlemi hakkında müracaatçı aile bireyelerine bilgi verilmiş, uygulamalı örnek çalışmalar yapılmıştır. Birey sayısınınca Aile Değerlendirme Ölçeği görüşme formu müracaatçı birey aracılığıyla aile bireyelerine ulaştırılmıştır. Örneklem değerlendirilmesi 67 aile üzerinden yapılmıştır. Görüşme formundaki veriler SPSS istatistik programına aktarılmış ve değişkenler arası frekans ve korelasyon analizi yapılmıştır.

Aile Değerlendirme Ölçeği, ABD Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi'nde ailelerin işlevlerini yerine getirip getirmediğini değerlendirmek, sorun alanlarını ortaya çıkarmak amacıyla geliştirilmiştir. Güvenilirlik ve geçerlilik çalışması en son 1985 yılında yapılmıştır. Türkçeye çevirisi dil bilir uzmanlarca yapılmış, klinik psikolog ve psikiyatrist tarafından değerlendirilmiş, çeşitli üniversitelerin ilgili bölümlerinde uygulamalar yapılmıştır. 7 alt ölçekten oluşan Aile Değerlendirme Ölçeği aileyi “sağlıklı” ve “sağlıksız” olarak tanımlamaya yönelik olumlu ve olumsuz 60 durum cümlesinden oluşur. Aile bireylerinden 12 yaş üzerinde bulunanlar ölçekteki durum cümlelerini 1- Aynen Katılıyorum, 2- Büyük Ölçüde Katılıyorum, 3- Biraz Katılıyorum, 4-Hiç Katılmıyorum şeklinde değerlendirirler. Her ölçüğe ait puanlar toplanır ve alt ölçek madde sayısına bölünerek alt ölçüğün puanı hesaplanır. 1 puanı “sağlıklı” olma durumunu, 4 “sağlıksız” olma durumunu gösterir. 2 puanı orta değeri oluşturmaktadır. Bu çalışmada ≤ 2 oranları “sağlıklı”, > 2 değerleri “sağlıksız” olarak değerlendirilmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeğini oluşturan alt ölçekler:

Problem Çözme: Ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini açıklar.

İletişim: Aile üyeleri arasında bilgi alış verişini, iletişimin açık olup olmadığını açıklar.

Roller: Ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak üyelerinin aile içindeki konumlarına göre gerçekleştirmeleri gereken davranış kalıplarını açıklar.

Duygusal Tepki Verebilme: Aile bireylerinin karşılaştıkları içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepkileri açıklar.

Gereken İlgiyi Gösterme: Aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını açıklar.

Davranış Kontrolü: Ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenleme ve disiplini açıklar.

Genel Fonksiyonlar: Yukarıda belirtilen altı boyutu da kapsayacak biçimde aile hakkında alınan bilgiyi açıklar (Bulut,1990:7-13).

II. BULGULAR VE TARTIŞMA

Aile içi ilişkilerin yapısı, ailenin işlevlerini sağlıklı bir biçimde yerine getirmesinde önemli bir etkidir (Özşenol, 2003:157).

Örneklem grubunun (67) hanedeki birey sayısı frekans dağılımı incelendiğinde 1-3 kişi arasında birey bulunan hanelerin 31 (%46,3), 4 ve daha yukarı birey bulunan hane sayısı 36 (%53,7) olduğu belirlenmiştir. Bu oranlardan hareketle örneklemin alındığı ana evrende aile büyüklüğünün değişim yönünün 1-3 kişilik ailelere (Anne-Baba ve 1 çocuk) doğru geliştiği söylenebilir. Ataerkil aile yapısının her geçen gün daha da zayıflamasına paralel ailelerde çocuk sayısının düştüğünü söyleyebiliriz.

Ailedeki birey sayısı arttıkça işlevlerin yerine getirilmesinde karşılaşılan zorlukların da arttığı gözlemlenmiştir. Birey sayısının artmasına paralel işlevselliğin zayıfladığı belirlenmiştir.

Tablo 1: Hanedeki Birey Sayısı

	N	%
1-3 kişi	31	46,3
4 ve daha fazla kişi	36	53,7
Toplam	67	100,0

İşlevlerin birbirinden bağımsız olmadığı, bir işlevin diğer işlevi doğrudan etkilediği varsayımımızın test edildiği ikinci aşamada Ailenin yerine getirmesi gereken işlevleri incelenmiştir. Problem Çözme işlevini yerine getirmede sağlıklı durumda olan aile sayısı 28 (%41,8) iken, İletişim alanında sorunu olanların oranı %37,3 (25) olarak belirlenmiştir (Tablo:2).

Tablo 2: Aile İşlevleri Tablosu

		Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verme	Gereken İlgiiyi Gösterme	Davranış Kontrolü	Genel İşlevler	Toplam
Sağlıklı	N	39	42	46	44	28	49	48	44
	%	58,2	62,7	68,7	65,7	41,8	73,1	71,6	65,7
Sağlıksız	N	28	25	21	23	39	18	19	23
	%	41,8	37,3	31,3	34,3	58,2	26,9	28,4	34,3
Toplam	N	67	67	67	67	67	67	67	67
	%	100	100	100	100	100	100	100	100

Diğer fonksiyonların yerine getirilmesi işlemlerini incelendiğinde, Rollerin yerine getirilmesinde sorunu bulunan ailelerin oranı %31,3 (21), Duygusal Tepki Verme işlevinde sorunu bulunan ailelerin oranı %34,3 (23), Gereken İlgiiyi Gösterme İşlevinde sorunu olan ailelerin oranı %58,2 (39), Davranış Kontrolü İşlevinde sorunu olan aile oranı %26,9 (18), Genel İşlevler alanında sorunu olan ve sağlıksızlık gösterenlerin oranı da %28,4 (19) olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan 67 aileden tüm alt ölçekler toplamında sağlıklı olan aile sayısı 44 (%65,7), sağlıksızlık gösterenlerin sayısı ise 23 (% 34,3) olarak tespit edilmiştir (Tablo:2).

Ailelerin en çok sorun yaşadığı ve yerine getiremediği işlevin Gereken İlgiiyi gösterme İşlevi olduğu görülmektedir. Bu duruma etki eden unsurların başında, hanede bulunan birey sayısının fazla olması ve bu durumun üyelerin birbirlerine karşı ilgi gösterme zamanının azalması gelmektedir. Öte yandan ailenin ekonomik durumu, çalışma şartları ve iş ortamında geçirilen zaman, boş zaman değerlendirme alışkanlıkları, arkadaş grupları, eğitim ve okulda geçirilen zaman,

kitle iletişim araçları ve bunları kullanma alışkanlıklarının da bu işlevin yerine getirilmesini zorlaştırdığı kanaatindeyiz. Gereken ilgiyi göstermek noktasında sağlıklı olmak durumunu “ilgisizlik” ve “aşırı ilgili” olmadan uzak, normal seviyede gerektiği zaman gerekli ilgiyi göstermek olarak değerlendirmek gerekir. Gereken ilgiyi gösterme işlevi, bireylerin kişilik bütünlüğünü koruyan ve onları birbirine “bağlı” kılan bir nitelikte olmalıdır. İlgisizlik, aile bireylerini aile içerisinde yalnızlaştırırken, aşırı ilgi gösterilmesi de bireyleri birbirine “bağımlı” yapmaktadır.

En az sorun yaşanan ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilen işlevin Davranış Kontrolü işlevi olduğu görülmektedir (%73,1). Bu işlevi sağlıklı olma noktasında takip eden işlevin de %71,6 ile Genel İşlevlerin olduğu belirlenmiştir. Davranış Kontrolü İşlevinde sağlıklı olma durumunun, ağırlık olarak Türk Aile yapısından kaynaklandığını düşünmekteyiz. Türk Aile Yapısının temel işlevinin üyelerini korumak, kollamak, üyeleri üzerinde otorite ve disiplin kurmak üzere şekillendiğini söyleye biliriz. Diğer işlevlerin yerine getirilmesi noktasında fazlaca bir hassasiyet gösterilmemesine karşın Davranış Kontrolüne abartılı bir şekilde ağırlık verildiği söylene bilir. “Kızımı dövmezen dizini döver”, “ Kızı kendi haline bırakırsan ya davulcuya, ya zurnacıya gider” benzeri özdeyişler toplumsal yapının davranış kontrolüne ne derece önem verdiğinin göstergesi olan ifadelerdir.

Ailenin yanı sıra çevresel gurupların, akraba, mahalle ve küçük yerleşim yerlerindeki (köy, kasaba gibi) insan ilişkileri, davranış kontrolünü sağlamak noktasında etkili olmaktadır.

Hane büyüklüğü ile işlevler arasında araştırılan korelasyon ilişkisinde, Birey sayı arttıkça Davranış kontrolünün azaldığı (-,113) ve aynı şekilde İletişim işlevinin de azaldığı (-0,89) görülmüştür (Tablo:3).

Ailedeki birey sayısı artışı, özellikle anne ve babanın çocukların aile içi eğitimlerine ve davranış geliştirmelerine ayrılan zamanı kısaltmaktadır.

Artan üye sayısı özellikle ebeveyn ile çocuklar arasında iletişim işlevini azaltmaktadır. Birey sayısı artışına bağlı olarak gerek davranış kontrolünde gerek iletişimde görülen işlev azalmasının iyi değerlendirilmesi gerektiği kanaatindeyiz. Her iki işlevdeki azalmanın temelinde ayrılan zamanın kısalması olduğunu düşündüğümüzde, verimsiz ve boş geçirilen çok zamandan, kaliteli ve verimli ama az olan zamanın daha etkin bir işlev gerçekleştirme süresi olduğunu düşünmekteyiz. Buna karşın birey sayısının artışı ile doğru orantılı olarak Rol işlevinin yerine getirilmesinin de arttığı (,111) ancak bunun tam ilişkili bir durum olmasının zayıf olduğu (,372) tespit edilmiştir (Tablo:3).

Tablo 3: Değişkenler Arası Korelasyon Tablosu

		Hanedeki Birey Sayısı	Problem Çözme	İletişim	Roller	Duygusal Tepki Verme	Gereken İlgiyi Gösterme	Davranış Kontrolü	Genel İşlevler
Hanedeki Birey Sayısı	Correlation Coefficient	1,000	,058	-,089	,111	,040	,185	-,113	,053
	Sig. (2-tailed)	.	,641	,475	,372	,745	,134	,363	,673
Problem Çözme	Correlation Coefficient	,058	1,000	,347**	,080	,216	,043	,101	,273*
	Sig. (2-tailed)	,641	.	,004	,521	,079	,729	,417	,026
İletişim	Correlation Coefficient	-,089	,347**	1,000	,477**	,677**	,278*	,437**	,610**
	Sig. (2-tailed)	,475	,004	.	,000	,000	,023	,000	,000
Roller	Correlation Coefficient	,111	,080	,477**	1,000	,460**	,312*	,462**	,431**
	Sig. (2-tailed)	,372	,521	,000	.	,000	,010	,000	,000
Duygusal Tepki Verme	Correlation Coefficient	,040	,216	,677**	,460**	1,000	,294*	,413**	,661**
	Sig. (2-tailed)	,745	,079	,000	,000	.	,016	,001	,000
Gereken İlgiyi Gösterme	Correlation Coefficient	,185	,043	,278*	,312*	,294*	1,000	,309*	,466**
	Sig. (2-tailed)	,134	,729	,023	,010	,016	.	,011	,000
Davranış Kontrolü	Correlation Coefficient	-,113	,101	,437**	,462**	,413**	,309*	1,000	,440**
	Sig. (2-tailed)	,363	,417	,000	,000	,001	,011	.	,000
Genel İşlevler	Correlation Coefficient	,053	,273*	,610**	,431**	,661**	,466**	,440**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,673	,026	,000	,000	,000	,000	,000	.

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

a. Listwise N = 67

Aile üye sayısının artması, her bireyin aile içi statü kazanmasını (ağabey, abla) ve bu statülere ilişkin rollerin yerine getirilmesini zorunlu hale getirmektedir.

Roller noktasında işlevsel olan bir ailede, aile bütünlüğü algısının güçlü olduğu, her bireyin kendi görev ve sorumluluğunun bilincinde olduğu söylenebilir. Davranış Kontrolü işlevini yerine getiren bir ailede, aile bireylerinin karşılıklı olarak birbirlerinin davranışlarını kontrol etme ve uygun davranışın sergilenmesinde karşılıklı yardımlaşma çabası taşıdıkları söylenebilir. Ancak Ailenin Davranış kontrolü işlevi daha çok ebeveynin çocukların üzerinde gerçekleştirdikleri bir işlev olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlayışın bir yansıması olarak ebeveynler çoğu kez çocuklarının olabilecekleri birey olmalarına yardımcı olmak yerine kendi istedikleri biri olmaları için baskı yaparlar.

Bu baskı çocuğun gelişimine yardımcı olmak yerine gelişmeyi önleyen bir etki yapmaktadır (Çiftçi, 1991:19).

İşlevlerin birbiri ile olan korelasyonları incelendiğinde Problem Çözme işlevine bağlı olarak en çok artış gösteren işlevin İletişim İşlevi (,347) olduğu ve bu artışın $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir artış olduğu görülmüştür. Aile üyelerinden birinin probleminin tüm ailenin problemi olarak algılanması durumunu aile üyeleri arasında iyi bir iletişimin sağlanması beklenir.. Problem Çözmede sorun yaşamayan bir ailede iletişimin de sağlıklı olduğunu söyleye biliriz. Buna karşın Problem çözme işlevine bağlı olarak Rol işlevlerinin en az artış gösteren işlev olduğu belirlenmiştir (Tablo:3) Problem Çözme İşlevi arttıkça Genel İşlevlerinde arttığı bu artışında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir korelasyon olduğunu görmekteyiz.

İletişim İşlevinin artışına bağlı olarak en çok Duygusal Tepki verme İşlevinin arttığı (,667) bu işlevler arasındaki korelasyonun $p<0,01$ düzeyinde anlamlı olduğu, ancak hanedeki birey sayısı arttıkça iletişim işlevinin azaldığı görülmüştür (Tablo:3). İletişim işlevini yerine getirme noktasında sorun yaşamayan sağlıklı ailede üyelerin birbirlerinin sorunlarına duyarlı olduklarını söyleyebiliriz. Bu durumu zaten İletişim İşlevi ile Gereken İlgiyi gösterme arasındaki $p<0,05$ düzeyinde anlamlı olan korelasyon da göstermektedir.

Aile üyelerinin Rollerini yerine getirmesi işlevi ile Davranış kontrolü arasında bir korelasyon bulunduğu, rol işlevi arttıkça başta İletişim işlevi olmak üzere Davranış Kontrolü işlevi ve Duygusal Tepki Verme İşlevlerinin de arttığı gözlemlenmiştir. İşlevler arasındaki bu korelasyon $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir korelasyondur. Rolün yerine getirilmesinden en az etkilenen işlevin Problem Çözme işlevi olduğunu söyleyebiliriz. Rol işlevinin yerine getirilmesine paralel olarak Davranış Kontrolü ve Duygusal Tepki Verme işlevlerinde de olumlu bir artış olduğu görülmüştür. Buna karşın Problem Çözme İşlevinin çok düşük seviyede arttığı görülmektedir. Gerçekte Rol işlevini yerine getirmenin temelindeki itici gücün aile bireylerinin “tepki vermek” ve “kontrol” etmek çabaları olduğu söylene bilir. Ailenin bir bireyin probleminin gerçekte tüm ailenin problemi olarak algılanmasına rağmen bu problemin çözümüne yönelik arayışlar içerisine girmekten çok, “kontrol” ve “tepki vermekle” sınırlı kalındığını söyleyebiliriz.

Duygusal Tepki verme işlevindeki artışa paralel Genel İşlevlerin yerine getirilmesinde de olumlu bir artış gözlemlenmektedir. Bu artışın $p<0,01$ düzeyinde anlamlı bir artış olduğu gözlemlenmiştir. Aile içerisinde bireylerin birbirlerine gösterdikleri duygusal tepkilerin başında sevgi, saygı, sevinç, üzüntü gibi tepkiler gelmektedir. Bu tepkiler üyelerin karşılaştıkları durumlarda hissettikleri duygulara diğer üyelerin ortak olmaları veya karşıtlık göstermeleri şeklinde cereyan eder. Özellikle çocukların karşılaştıkları veya sergiledikleri tavır ve davranışlara karşı ortaya çıkan bu tepkinin zamanlı ve duruma uygun olması, çocuğun kendisini güvende hissetmesine yardımcı olur. Öte yandan hanedeki birey sayısı arttıkça Duygusal Tepki Verme İşlevi arasındaki korelasyon ise en düşük seviyede gerçekleşmektedir.

Aile üyelerinin birbirlerine Gereken İlgiyi Gösterme İşlevlerindeki artışa paralel olarak Rollerin yerine getirilmesi işlevindeki artış arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir korelasyon olduğu belirlenmiştir. Gereken İlgiyi gösterme işlevindeki sağlıklı olma durumuna göre en çok artış gösteren işlevin Genel İşlevler olduğu ve bu artışın $p < 0,01$ düzende anlamlı olduğu görülmektedir (Tablo:3).

Davranış Kontrolü İşlevindeki artışla birlikte en çok artan işlevin Roller işlevi olduğu ve bu artışın $p < 0,01$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Birey rol davranışını aile içerisinde çocukluktan başlayarak, kendinden büyük olan kişilerin rol davranışını gerçekleştirmelerini gözlemleyerek hem diğer bireylerin hem de kendi rolünü öğrenir. Bununla birlikte hanedeki birey sayısı arttıkça Davranış Kontrolü İşlevinin azaldığı belirlenmiştir.

Son İşlev olan Genel İşlevleri incelediğimizde bu işlevin artışıyla birlikte en çok Duygusal Tepki Verme İşlevinin arttığı ($p < 0,01$), en az artan işlevin ise Problem Çözme İşlevi olduğu belirlenmiştir. Hanedeki Birey sayısı arttıkça Genel İşlevlerin yerine getirilmesi İşlevinin azaldığı görülmüştür.

SONUÇ

Belli bir yapısı olan ve yapı içerisinde barındırdığı bireylere görev ve sorumluluklar yükleyerek işlevlerini gerçekleştiren aile kurumu, üzerinde en çok tartışılan toplumsal yapılardan biridir. Ailenin işlevleri incelendiğinde, niteliklerine göre birçok işlev ayrı ayrı ele alınsa da aslında her işlevin bir diğer işlevle bağımlı olduğu ve birbirlerini tamamlayan işlevler olduğu söylenebilir. Bir işlevdeki aksaklık ve sorun yaşanması durumu diğer işlevlerin de yerine getirilmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Çalışmamız da öne çıkan en önemli bulguların başında Ailedeki birey sayısı ile işlevlerin yerine getirilmesi arasında önemli bir bağıntı bulunduğu bulgusudur. Birey sayısı arttıkça ailenin işlevlerini yerine getirmekteki gücünün zayıfladığı ve zorlandığı belirlenmiştir. Birey sayısının artışına bağlı olarak aksayan işlevlerin başında Davranış Kontrolü ve İletişim İşlevleri gelmektedir. Davranış Kontrolü işlevi ile Rollerin yerine Getirilmesi İşlevi arasında pozitif bir korelasyon bulunduğu, birini artışı ile diğerinin de arttığı belirlenmiştir. İletişim İşlevindeki artışa paralel olarak Duygusal Tepki Verme arasında da pozitif bir korelasyon bulunduğu görülmüştür. İletişim işlevindeki sağlıklı gelişim bireylerin birbirlerine yönelik duygusal tepki vermelerinde artışa sebep olmaktadır. Bunlarla birlikte ailelerin yerine getirmekte sorun yaşadıkları en önemli işlevin üyelerinin birbirlerine Gereken İlgiyi Gösterme İşlevi olduğu belirlenmiştir.

İşlevler arası gözlenen pozitif korelasyon sağlıklı bir ailenin göstergesi olarak değerlendirilirken, sağlıklı bireylerin de sağlıklı ailelerde yetişeceği ancak günümüz şartlarında hemen her ailenin işlevlerini tam anlamıyla yerine getirmekte bir takım güçlüklerle karşılaştıklarını vurgulamak gerekir. Yaşam ve çalışma şartlarının ağırlaşması ve farklılaşması, teknolojik gelişmelerin hızı, hızlı kentleşme, göç, ulaşım gibi yapısal faktörler bireyler arası ilgi ve iletişimin zayıflamasına neden olan unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu şartlar altında

ailedeki birey sayısı arttıkça ailenin işlevlerini gereği gibi yerine getirmesi de zorlaşmaktadır. Aile yaşadığı bu zorluğu aşmak noktasında bir dizi kaynağa ihtiyaç duymaktadır. Bunların başında ekonomik kaynakların yeterliliğini sağlamaya çalışması gelmektedir. Ancak ekonomik kaynakların yeterliliğinin sağlanması tek başına yeterli olamamaktadır. Özellikle çalışma hayatının getirdiği zorluklar bireyin ailesi ile iletişimini zayıflatmakta, ebeveyn çocuk ilişkisinde araya farklı kişi ve kurumlar (bakıcı, kreş, ana okulu vb.) girmektedir. Şüphesiz bunların hiç biri ebeveynin çocuğa sağladığı psikolojik doyumunu sağlayamamaktadır. İşlevlerini tam anlamıyla yerine getiremeyen ailelerin ve bu ailelerde yetişen bireylerin bir takım bireysel ve toplumsal sorunlar yaşaması da kaçınılmaz olmaktadır.

KAYNAKÇA

- BULUT, I. *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*, Ankara:1990, Özgüneliş Matbaası
- ÇİFTÇİ, Orhan. “Çocuğun Sosyalleşmesinde Ailenin Rolü”, Ankara: 1991,T.C. Başbakanlık *Aile ve Toplum Dergisi*, sayı:2
- DOĞAN, H. Zafer, “Aile Yapısının Durumsal Çözümlemesi”, Ankara:1981, T.C. Başbakanlık *Aile Toplum Dergisi*, sayı.1
- ESHLEMAN, J.R., *Perspectives in Marriage and the Family*, Allyn and Bacon Inc., 1969:Boston
- GEÇTAN, E. *Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar*, Ankara: 1982, Maya Matbaacılık,12. Basım.
- GÖKÇE, B. *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara: 1996, Savaş Yay.
- KOŞAR, N. *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*, Ankara: 1989, Yargıçoğlu Matbaası
- KÜÇÜKKURT, M. "Ailenin Psikolojik Fonksiyonları", *Türkiye Aile Yıllığı*, Ankara:1990, T.C. Başbakanlık Aile Kur. Bşk. Yayınları.
- TANELİ, S. “Aile Tedavisinde Sorunlar”, *Grup Psikoterapileri Kongre ve Sempozyum Bildirileri*, Ankara: 1988, Aşama Matbaacılık.
- TOLAN, Barlas. "Geleneksel Aileden Çağdaş Aile Yapısına Doğru", Ankara: 1990, *Aile Yazıları 2*, Başbakanlık Aile Arş. Kur. Bşk. Yayınları.
- ÖZŞENOL, Fuat vd., “Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi”, Ankara:2003,*Gülhane Tıp Dergisi* 45 (2)
- ŞENTÜRK, Ünal. “Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler”, Ankara:2008, *Aile Toplum Dergisi*, sayı:14
- YILDIRIM, Egün. “Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu mu?”, Ankara: 2005,T.C. Başbakanlık, *Aile ve Toplum Dergisi*, sayı:8